

เทศน์เช้า วันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

คุณในปัจจุบันนี้ เวลาโรคไข้หวัดนก ไข้หวัดนกมารอบสองรอบสามแล้ว มันอันตรายขนาดไหน ไวรัสมันกลายพันธุ์นะ ไวรัสนี้กลายพันธุ์ แล้วถ้าเกิดมีสิ่งที่เป็นพิษในอากาศเราหายใจเข้าไป มันจะเป็นอย่างไร โลกมันจะเปลี่ยนแปลง สภาวะโลกเป็นอย่างไร แล้วเมื่อก่อนนี่คนจะตื่นตระหนกมาก แต่เดี๋ยวนี้ปัจจุบันนี้เราเข้าใจแล้วว่าโรคนี้จะติดต่อได้ด้วยชนิดใด

แล้วเวลาความผูกพัน ความรัก มันมีในใจกัน แล้วเวลาก็พาใจกัน เวลาเขารักของเขา เขาจะอุ้มเขาจะกอดของเขาเนะ โรคอย่างนั้นมันทำให้ถึงกับเสียชีวิตได้ แล้วเวลาวิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้ เวลาพิสูจน์ได้ นี่มันเป็นไข้หวัดนก มันสามารถติดต่อถึงมนุษย์ได้ มนุษย์จะตายจากสิ่งนี้ได้ นี่เป็นเรื่องของไข้หวัดนกนะ เป็นเรื่องของความเปลี่ยนแปลงของโลก เราอาศัยโลกอยู่ ร่างกายเรา มนุษย์เราต้องอาศัยโลกอยู่ ต้องมีออกซิเจน ต้องมีน้ำ ต้องมีอาหาร นี่ร่างกายของมนุษย์

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นโลกของกิเลสใจ โลกของกิเลสมันอยู่ในหัวใจของสัตว์โลก มันน่ากลัวกว่าอย่างนี้อีก เพราะอะไร เพราะมันซึมไปในหัวใจนะ แล้วมันพาเราเกิด พาเราตาย พาเราทุกข์ยากมานี้ โดยที่ไม่มีใครสามารถจะเข้าไปชำระล้าง เข้าไปแก้ไขสิ่งนี้ได้เลย ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ตรัสรู้ธรรม ในศาสนาเราถึงว่ามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ธรรมอันนี้วางไว้เป็นกลาง แล้วพวกสาวกสาวกนะ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแล้วเป็นพระสงฆ์

พระสงฆ์ เห็นไหม เขาบอกว่า พระสงฆ์ สงฆ์นี้เป็นอภิสิทธิ์ชน...ไม่ใช่หรอก เวลาเขาพูดกับนักวิชาการ เขาบอก ภิกขุสงฆ์ ภิกขุณีสงฆ์ อุบาสกสงฆ์ อุบาสิกาสงฆ์ สงฆ์ สงฆ์จริงๆ เพราะนางวิสาขาที่เป็นสงฆ์ เป็นสังฆะ เป็นพระอริยบุคคลขึ้นมา มันเป็นอุบาสกสงฆ์ก็ได้ อุบาสิกาสงฆ์ก็ได้ สงฆ์ แต่สงฆ์ต้องให้มันเป็นตามความเป็นจริงใจ

ไม่ใช่ปิดกั้นนะ การกระทำ สิ่งต่างๆ การฝึกฝน การหายมารักษาโรค เราจะรักษาของเราได้ ธรรมมีอยู่แล้ว เช่น อากาศหายใจ ใครก็สามารถจะหายใจได้ อากาศนี้มีหายใจ แต่ในความ เป็นไปของร่างกายเรานั้นต้องการอาหาร สิ่งที่ต้องการอาหาร มันอยู่ที่ผลบุญผลกรรมนะ

คนเรามีบุญกุศลนะ มีบุญกุศลสร้างสมมาแบบพระสัพพัญญู ไปไหนมีแต่ลาภมหาศาลเลย เพราะอะไร เพราะท่านสละของท่านไว้ละ ท่านทำของท่าน พระในสมัยพุทธกาลได้ถวายยาองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เกิดมาชีวิตนี้จะแข็งแรงมาก ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเลย สิ่งใดที่ทำมาเป็น เรื่องการกระทำของเขามา เขามีเหตุของเขามา ผลของเขา เขามารับผลของเขา ถ้ารับผลของเขา แล้วเราก็เรียกร้องเอาณะว่าต้องเสมอภาค เสมอภาคทางโลก เห็นไหม นิ้วของเราก็ยังไม่เท่ากันเลย เป็นไปไม่ได้ ความเรียกร้องอย่างนั้นมันเป็นสมมุติ มันเป็นความคิด มันเป็นเรื่องของกิเลสตัณหา ความทะยานอยาก สิ่งที่ตัณหาความทะยานอยากคิดอย่างนั้น แต่ถ้าคนมีธรรมในหัวใจมันมีความ เมตตา สิ่งที่มีความเมตตา มีความสงเคราะห์สงหากัน มันยิ่งกว่าสิทธิมนุษยชนอีก

ความเห็นของใจ เห็นไหม ทำไมครูบาอาจารย์ของเราองค์หนึ่งที่ประพฤติปฏิบัติมาแล้ว สงเคราะห์โลก ช่วยโลกขนาดไหน นี่สิทธิใจ ถ้าพูดถึงทางโลกเป็นคนทีโง่มาก โง่มากเพราะอะไร เพราะมีแต่สละออก ไม่เคยยึดมั่นถือมั่นสิ่งใดเลย สิ่งใดเอามาเป็นประโยชน์ ประโยชน์นะ แล้วกับ คนที่มันไม่รู้ เห็นไหม เวลาธรรมะ เราจะสอนคนที่นอนหลับ ใจมันหลับนะ เด็กหรือเรานอนหลับอยู่ เราจะเอาธรรมะไปป้อนเขา เราเอาอาหารไปป้อนเขา เขาสำลักตายเลย เขาไม่ยอม ไม่ยอมรับหรือ แต่ถ้าเมื่อไหร่เขาลุกขึ้นมา แล้วเมื่อไหร่เขาหิวอาหารของเขา อาหารจะมีประโยชน์ กันคนที่หิวกระหายมาก

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเรามีความทุกข์ในหัวใจ เราพยายามค้นคว้าของเราในหัวใจ เวลาทางโลก เขาเขาพิสูจน์ได้ ยังมีไข้หวัด ไข้ต่างๆ มันเป็นหวัด ถึงว่าทำให้คนตายได้นะ แต่เวลาเราเกิดเราตาย มารมันปิดตาไว้ เราต้องเกิดตายตามธรรมชาติของมัน เราก็เกิดก็ตายนะ แล้วเราก็คิดค้น ค้นคว้าสิ่ง นี้ไม่ได้เลย

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ตั้งแต่เพ็ญเดือน ๖ ก็เสวยตายออกไปจาก ใจ สิ่งนี้จะไม่มีอะไรตายเลย เวลาครูบาอาจารย์ของเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เขาค้นสภาวะเดิม ของเขา ในร่างกายนี้เขาจะค้นสภาวะเดิมของเขา ไม่มีเกิดและไม่มีตาย สิ่งนี้มันยัมธาตุ ๔

นี้มาจากโลก แล้วก็คืนโลกเขาไป แล้วใจดวงนี้ถ้าเรามีกิเลสอยู่ เวลาตายไปมันมีพลังขับเคลื่อน มันมีกิเลสค้นหาความทะยานอยาก สิ่งนี้มียางเหนียวอยู่ มันจะต้องเกิดต้องตายตลอดไป

แต่ถ้าชำระกิเลสด้วยยาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชำระกิเลสออกไปจากใจแล้ว ใจดวงนี้เป็นสิ่งที่สะอาดบริสุทธิ์ กลับคืนไปสู่ธรรมชาติเดิมของเขา จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่หมองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ เดิมแท้ด้วยกิเลสไป กิเลสค้นหาความทะยานอยากมันขับเคลื่อนอยู่ เพราะยาอันนี้เข้าไปชำระ โรคอันนี้ที่มันละเอียดอ่อนที่ไม่มีใครสามารถเห็นได้ แล้วเราต่างหากเป็นผู้ที่จะต้องค้นคว้าเอง ต้องหายาของเราเอง แล้วไปชำระกิเลสของเราเอง

กิเลสในหัวใจของเรา ถ้าเราชำระกิเลสของเรา ยาเกิดขึ้นจากเรา เราต้องค้นคว้า เราต้องหาขึ้นมา แล้วมันก็ชำระขึ้นมา พอชำระเสร็จสิ้นอย่างนี้แล้วกลับไปอยู่ธรรมชาติเดิมของเขา ธรรมชาติเดิมของเขา นี่หลวงตาว่า “ธรรมชาติ” ถ้าธรรมชาติเข้าไปเป็นธรรมของเขา นิพพานมีอยู่ ใจ อยู่ในสภาวะของเขา ไม่มีสิ่งใดเกิดและไม่มีการตาย กลับไปสู่ธรรมชาติของเขา

แต่ในเมื่อมันเป็นไปอยู่ ในเมื่อมันมีกิเลสค้นหาความทะยานอยากอยู่ มันไม่กลับไปสู่ธรรมชาติเดิมของเขาหรอก มันกลับไปสู่ธรรมชาติของกรรม ธรรมชาติของกรรมคือการทำดีและทำชั่ว ใครทำกรรมดีไว้มหาศาลขนาดไหนก็เกิดในบุญกุศลนี้ ขับเคลื่อนไปขนาดไหน เป็นพระอินทร์ เป็นพรหม เป็นท้าวจกขุนบาล เป็นท้าวต่างๆ บุญกุศลพาเกิดทั้งหมด นี่ความขับเคลื่อนอันนี้ ถ้าเป็นบาปอกุศลก็ทำให้เกิดในนรกอเวจี พ้นจากนรกอเวจีขึ้นมาเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เกิดต่างๆ จิตดวงนี้ต้องเร่าร้อน จิตดวงนี้ต้องทุกข์ตลอดไป

เวลาเราคิดกันว่า ถ้าโลกนี้มีการฆ่าสัตว์ ถ้าเราฆ่าสัตว์เพราะพระนี่ไปฉันอาหาร ไปฉันเนื้อสัตว์ สิ่งที่เราฆ่าเนื้อสัตว์นั้นทำให้เขามีการฆ่าไป พระต้องไม่ฉันเนื้อสัตว์ต่างๆ...เวลาสัตว์มันจะตายนะ เวลาสัตว์มันตายไปแล้ว มันไม่มีสิ่งที่จะเป็นบุญกุศลของมัน นี่มันเข้าใจ สัตว์มันมีความรู้สึก เวลาพระโพธิสัตว์ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เป็นกระต่ายต่างๆ กระโดดเข้ากองไฟเพื่อเอาเนื้อร่างกายของเราเพื่อสร้างสมบารมี เพื่อให้เป็นอาหารของพรานป่า

นี่ก็เหมือนกัน เวลาสัตว์มันจะตายขึ้นไป ถ้ามันสามารถเข้าได้นะ มันจะไปเข้านิมิตของครูบาอาจารย์ไง ว่านี่ตายแล้ว เกิดมาเป็นสัตว์นี้แสนทุกข์แสนยาก เพราะอะไร เพราะความบีบคั้นของมัน ความบีบคั้นของร่างกาย มันก็ต้องแสวงหาอาหาร เวลาหิวกระหายขึ้นมาต้องพยายามหา

กินอาหาร หาทูน่า หาสิ่งต่างๆ กินอาหารของเขา เขาก็ต้องระวังภัยเพื่อชีวิตของเขา ถ้าถึงเวลาเขา ผิดพลาดเข้าไป เขาพลั้งเผลอไป เขาก็ต้องโดนพรานป่าฆ่าไป หรือโดนสัตว์ที่ใหญ่กว่ากินเป็นอาหาร ถ้ากินเป็นอาหาร ถ้าเขาตายแล้ว สิ่งที่ว่าเนื้อของเขาควรอยากจะให้ได้เป็นกุศลไป ถ้าครูบา อาจารย์ได้ฉันของเขา ฉันเนื้อของเขาเนาะ ถ้าฉันเนื้อของเขา เขาจะได้บุญกุศลของเขา

แต่เราก็คิดมุกกลับใจ คิดว่าสัตว์ต้องรักชีวิตทุกคน สัตว์ต้องรักชีวิตทุกตัว สัตว์มีชีวิต มันก็รักของมัน มันแสวงหาของมัน แล้วเราไปกินของเขา...นี่มันเป็นธรรมชาติ มันเป็นสภาวะของกรรมไป สภาวะของกรรม ผนตกแตกออกเราไม่สามารถไปยับยั้งมันได้ สิ่งที่ผนตกแตกออกเป็นธรรมชาติของเขา สิ่งที่เป็นธรรมชาติของเขา นี่สภาวะกรรมมันเป็นสภาวะแบบนั้น แล้วเกิดกรรม เกิดสภาวะแบบนั้น แล้วถ้าสิ่งที่ผนตกมา ผนตกแตกออก แดดก็ใช้ พลังงานของแดดก็ใช้ ประโยชน์ได้ ผน น้ำก็ใช้การทำกสิกรรมได้

นี่ก็เหมือนกัน เนื้อหนังมังสาของเขา เขาเกิดมาชาตินี้ เขาได้เนื้อหนังมังสาอันนี้มาเป็นสมบัติของเขา เวลาเขาตายไปเพราะความพลั้งเผลอหรืออะไรไป ขอให้เนื้อของเขาได้เป็นประโยชน์ไป ให้สร้างบุญกุศล ให้ใจของเขาได้เกิดคุณงามความดีบ้าง ให้เกิดในสิ่งที่ว่าเขามีความสุขความสงบของเขาบ้าง ความคิดอย่างนี้เขาก็มี

แต่ถ้าเราคิดประสาโลกของเรา เห็นไหม ไม่ได้ ไม่ได้ สิ่งใดก็ไม่ได้ไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงวางธรรมวินัยไว้ ถึงว่าไม่ขัดกับอดีตอนาคตไป อดีตอนาคต สิ่งที่เป็นไป สิ่งที่ย้อนมาถึงเรา ในปัจจุบันนี้ แล้วจะไปในอนาคตนั้น สิ่งในอนาคตสืบต่อไป

โรคของกิเลสมันเป็นสิ่งที่ว่าเสียแหว่งใจมาก เวลามีความสุขนะ เวลาเราพอใจสิ่งใด เราปรารถนาสิ่งใดแล้วสมตามความปรารถนา นั่นคือบุญกุศลของเรา ถ้าบุญกุศลของเรานั้นเกิดขึ้นมา เราก็มองสิ่งนี้เป็นความสุข สิ่งนี้เป็นความสุข แต่เวลาสิ่งที่เกิดขึ้นมาเป็นความทุกข์เบียดเบียนใจของเรา เราก็มองการสิ่งนี้ ไม่ปรารถนาสิ่งนี้ สิ่งที่ไม่ปรารถนา เห็นไหม กุศล อกุศลขับเคลื่อน นี่ไงมันเป็นเรื่องของกรรม สภาวะกรรมอย่างนี้ต้องทำใจทุกดวงต้องขับเคลื่อนไปไม่มีวันที่สิ้นสุด แล้วเราเบื่อน่ายในการเกิดและการตายไหม

ถ้าเรามาเบื่อน่ายในการเกิดการตาย เราทำบุญกุศล ทาน ศีล ภาวนา การสละทานนี่คือการฝึกใจ สิ่งนี้ฝึกใจ ฝึกเพื่ออะไร? เพื่อให้มีการสละออก เราทำทานขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดขึ้นมาจากทาน พระเวชสันดรทานแม่แต่บุตร แม่แต่เวลาว่าทานแม่แต่บุตร

แม้แต่ภรรยา เพราะอะไร เพราะความผูกพันใจ โลกนี้ สิ่งที่เราที่รักสงวนที่สุด คือเพศตรงข้ามนี้รักสงวนที่สุดเลย แล้วสิ่งที่รักสงวนที่สุด เป็นสุภาพบุรุษด้วย เวลาเขามาขอ ขอเราไป ขอเราไปไม่ได้ หรือ เอาเราไปแทนไม่ได้หรือ ทำไมต้องเอาภรรยาของเราไปด้วย แต่เวลาเขาขอนี้เขาขอเพื่อจะเข้าถึงโพธิญาณเกิดที่ใจใจ ถิ่นที่เกิด สิ้นค้าต่างๆ เกิดจากถิ่นที่เกิดที่ไหน เขาต้องเอาจากถิ่นที่เกิดนั้นส่งไป

นี่ก็เหมือนกัน ถิ่นที่เกิดของโพธิญาณคือหัวใจ ในเมื่อหัวใจมันมีความเบียดเบียนอยู่ หัวใจมันสงวนรักษา รักษามาก เพราะเป็นคนที่เป็นสุภาพบุรุษมาก สิ่งนี้สงวนรักษามาก แล้วเขาขอสิ่งนี้ไปให้มันสะเทือนหัวใจใจ สะเทือนถิ่นกำเนิดนั้น พลิกขึ้นมาให้เป็นพระโพธิญาณได้ใจ แล้วสะเทือนถิ่นกำเนิดนี่คือการสละครั้งสุดท้ายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วออกมาประพฤติปฏิบัติ แล้วค้นคว้าอันนี้ เพื่อจะหายอันนี้ใจ ธรรมโอสถใจ

ถ้าธรรมโอสถนี้เกิดขึ้นมาจะเป็นประโยชน์กับเรา แล้วธรรมเกิดขึ้นมาอยู่แล้ว ธรรมนี้มีอยู่ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอยู่ แล้วเราจะค้นคว้าใหม่ เราจะแสวงหาใหม่ ถ้าเราแสวงหาเพื่อเป็นประโยชน์ของเรา สิ่งนี้เกิดขึ้นมามันเป็นความละเอียดอ่อนลึกซึ้งมาก ปัญญาอย่างนี้มันละเอียดลึกซึ้ง ถึงต้องวางฐานก่อน เริ่มจากทานก่อน ให้มีความเชื่อ มีความศรัทธาความเชื่อ การสละทาน ให้มีศีล มีการควบคุมหัวใจ หัวใจนี้ควบคุมได้

ถ้าเรามีศีลแล้วฝึกฝนขึ้นมา นี้หัวใจควบคุมได้ เวลามันต้องการ อย่างวัยรุ่นเวลามันต้องการสิ่งต่างๆ มันจะพูดไปหมด เข้าใจสิ่งนั้นไปหมด แต่เวลาวัยรุ่นมีอายุมากขึ้นนะ ก็จะสอนวัยรุ่นต่อมาว่าเป็นอย่างนี้เหมือนกัน พ่อแม่สอนลูก เวลามันบังคับกันอย่างนี้ใจ พ่อแม่กับลูกถึงคุยกันไม่ค่อยเข้าใจ เพราะมันต่างวัยกัน สิ่งที่แตกต่างกัน แต่ประสบการณ์ของจิตนี้ถ้าสัมผัสไปจะเห็นสภาวะแบบนั้น

การประพฤติปฏิบัติของครูบาอาจารย์ก็เหมือนกัน จากใจดวงหนึ่งนะ ใจดวงหนึ่ง กิเลส ตัณหาความทะยานอยากในใจดวงนั้น แล้วทำกิเลสตัณหาความทะยานอยากใจดวงนั้นออกไปจากใจดวงนั้น แล้วใจทุกๆ ดวงมันก็เหมือนกัน สิ่งเหมือนกัน มันเป็นสภาวะแบบนั้น มันจะเห็นอาการนั้นเคลื่อนไหวมา สิ่งเคลื่อนไหวมา สิ่งนี้ต้องสละออก สิ่งนี้ต้องสละออก

สิ่งที่เห็น สิ่งที่ได้ โลกเขาได้สมบัติมหาศาล เป็นสมบัติของเขา แต่การประพฤติปฏิบัติใครชนออกได้เท่าไรถึงเป็นสมบัติของเขา ใครสละออกเท่าไร ใครทำลายหัวใจได้เท่าไร ยิ่งทำลาย

ยิ่งงอกงาม ยิ่งทำลายยิ่งสวยงาม ยิ่งทำลายยิ่งเจริญงอกงาม ยิ่งมีความสุข ยิ่งว่าง ยิ่งละเอียดอ่อนเข้าไป ยิ่งทำลาย ทำลาย เห็นใหม่ โลกเขาต้องได้มาถึงเป็นประโยชน์ แต่กรรมต้องสละออก ต้องทำลายออก ทำลายโดยวิธีการของเขานะ ไม่ใช่ทำลายโดยการสร้างภาพ โดยการคิดกันพิจารณา กันเป็นสัญญาอารมณ์นะ

ใจมหัศจรรย์มาก เวลาทุกข์ ทุกข์มาก เวลามีความสุข เวลาจินตนาการสร้างภาพขึ้นมาจะมีความสุขมาก แล้วคิดความสุขนั้น ถ้ามีสติสัมปชัญญะ ถ้าขาดสติ การสร้างภาพนั้นจะทำให้จิต หลอน จิตนั้นหลอนแล้วทำให้จิตนั้นถึงกับเสียวจิตนิสัยได้ เพราะอะไร เพราะการสร้างภาพนั้นใจ การสร้างภาพ ภาพขึ้นมาให้มันเป็น ให้มันมีความสุขมันก็มีความสุขมหาศาลเลย ว่าง ว่าง มีความสบายใจมาก...มันไม่เป็นอริยสัจ มันไม่เป็นความจริง

สิ่งที่เป็นความจริงต้องจิตสงบก่อน จิตตั้งมั่น สัมมาสติ พร้อมทุกอย่าง มรรคญาณจะ เกิดขึ้นต้องมีสัมมาสมาธิ สัมมาสติ ความเพียรชอบ งานชอบ สิ่งที่ชอบขึ้นมา มรรคญาณเกิดอย่าง นี้ ถ้ามรรคญาณเกิดอย่างนี้ วิปัสสนาอย่างไร ญาณเกิดอย่างนี้

งานเกิดนะ เราเป็นคนทำงานเอง คุณิ ผู้ที่ผ่านประสบการณ์มามหาศาล การทำงานจะมีความคล่องแคล่วมาก เด็กมันฝึกงานใหม่ เราเห็นมันทำผิด เรารู้ เด็กฝึกงานแล้วส่งงานมาให้เราดู จะรู้ว่าผิดตั้งแต่ตรงไหนไป ผิดตั้งแต่เขาสร้างเรื่อง สร้างโครงสร้างขึ้นมา หรือผิดวิธีการหรือผิด เทคนิค หรือผิดเพราะความเกียจคร้านของเขา มันจะเข้าใจสิ่งนี้หมด ถ้าเราผ่านประสบการณ์อันนี้ มา

ใจของครูบาอาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติก็อย่างนี้เหมือนกัน ว่าสภาวะแบบนี้ได้ทำลายมันมาได้ทำลายมันมา เพราะสิ่งนี้เป็นการศึกษา กิเลสร้ายนัก โรคไข้หวัดนกทำให้ชีวิตนี้ต้องตายไปแล้วเกิด แต่โรคของกิเลสมันยิ่งร้ายนัก มันทำให้ใจนี้เวียนในวัฏฏะ ถ้าโรคนี้ร้ายนัก มรรคญาณ ต้องเกิดขึ้น ต้องละเอียดอ่อนนัก สิ่งทีละเอียดอ่อนนักถึงต้องการใคร่ครวญในหัวใจนั้นมากนัก ทำลายหัวใจทั้งนั้น ทำลายหัวใจทั้งหมดจนสิ้นไป ทำลายโรคของกิเลส เห็นใหม่

โรคไข้หวัดนกเป็นเรื่องของโรค เป็นเรื่องความเป็นไปของโลก วัฏฏะ มันทำให้สะท้อนใจ นำวิตรกวิจารณ์ เพราะมันเป็นไปสภาวะแบบนั้น แล้วอย่างนี้มันจะป้องกันอย่างไร แต่ในหัวใจ ใครจะป้องกันอย่างไร จินตนาการขนาดไหนนะ คิดไปร้อยแปด คิดไปถึงโลกไหนก็ได้ จักรวาล

ไหนก็ได้ นี่จินตนาการไปได้หมดเลย สิ่งนี้มันก็ร้ายกาจนัก สิ่งนี้จะทำลายอย่างไรให้มันสงบเข้ามาในหัวใจของเรา แล้ววิปัสสนาเกิดขึ้นมา

ในธรรมะไง สิ่งที่ทำธรรมะในอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มรรคอย่างนี้มีความสำคัญมาก วิธีการดับทุกข์ ทุกคนบอกว่า ว่างมาก ปล่อยวางหมด แต่วิธีการดับทุกข์นะ วิธีการ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ มรรคญาณเกิดอย่างไร ดับทุกข์อย่างไร ทำลายตามความเป็นสัจจะความจริงอย่างไร อริยสัจเกิดขึ้นมาอย่างไรในหัวใจนั้น จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ ฟั่นออกมาจากอริยสัจ แล้วถึงออกไปเป็นพระอริยบุคคลขึ้นมา นี่คือธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่จะแก้กิเลส จะฆ่ากิเลส ทำลายเชื้อโรคของกิเลสให้มันสิ้นไปจากหัวใจ เอวัง